

จากประวัติศาสตร์สู่งานวรรณกรรม:

ตำนานขุนศึกตระกูลหยาง¹

ดร.กรพนัช ตั้งเขื่อนขันธุ์²

บทคัดย่อ

ตำนานขุนศึกตระกูลหยางเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในจีนตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน แม้ว่าเอกสารทางประวัติศาสตร์สมัยราชวงศ์ซ่งจะบันทึกเรื่องราวของขุนศึกตระกูลหยางไว้ไม่มากนัก แต่ “เรื่องเล่า” ของตระกูลหยางมีการนำมาสร้างสรรค์ใหม่ในรูปแบบของตำนาน อุปรากร นิยาย ละครโทรทัศน์และภาพยนตร์ที่คุ้นเคยกันดี บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอตำนานขุนศึกตระกูลหยางในสามมิติ ได้แก่ มิติแรก ตำนานขุนศึกตระกูลหยางที่ปรากฏในบันทึกทางประวัติศาสตร์ มิติที่สอง ตัวอย่างตำนานขุนศึกตระกูลหยางที่ปรากฏในงานวรรณกรรม มิติที่สาม ความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์กับงานวรรณกรรม เพื่อวิเคราะห์พัฒนาการตำนานขุนศึกตระกูลหยางจากประวัติศาสตร์สู่วรรณกรรมในบริบทพลวัตของประวัติศาสตร์สังคมจีน และแสดงให้เห็นถึงการประกอบ

¹บทความนี้ปรับปรุงจากเอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่อง “เหตุเกิดในราชวงศ์ซ่ง” จัดโดยโครงการจีนศึกษา ร่วมกับศูนย์การเรียนรู้จีนศึกษาบรมราชกุมารี สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา และโครงการปริญญาโทวัฒนธรรมศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2556

²อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สร้างของวรรณกรรมจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจน
โลกทัศน์ของผู้คนในสังคม

คำสำคัญ ขุนศึกตระกูลหยาง ราชวงศ์ซ่ง วรรณกรรมจีน วัฒนธรรม
การพิมพ์

บทนำ

ย้อนกลับไปในศตวรรษที่สิบอันไกลโพ้น ชาวฮั่นในสมัย
ราชวงศ์ซ่งและชนต่างเผ่าของอาณาจักรเหลียวทำสงครามปะทะกัน
นานหลายปี ณ สมรภูมิตันหวู่ว่างไกลห่างออกไป ขุนศึกตระกูล
หยางพลีชีพไปที่ละคน หยางซื่อหลาง (หยางลี่) ถูกจับเป็นเชลยศึก
ระหว่างสงคราม ภายหลังแต่งงานกับองค์หญิงฝ่ายศัตรูในต่างแดน
ใช้ชีวิตผ่านไป 15 ปี องค์หญิงเถียงจึงทิ้งตลาดหลักแหลมและโอบ
อ้อมอารี ลูกๆ เติบโตในดินแดนต่างถิ่น แต่ว่าต่างถิ่นกลายเป็นบ้าน
เกิดของรุ่นที่สอง ทว่าซื่อหลางไม่อาจหยุดยั้งความคิดถึงที่มีต่อ
มารดาได้ วันหนึ่งในยามค่ำคืน ซื่อหลางแอบหนีกลับไปยังค่าย
ทหารซ่งเพื่อเยี่ยมมารดาที่ไม่ได้พบกันมานานถึง 15 ปี (Long
Yingtai, 2009: 79-80)

การต่อสู้ทางการเมือง “ผู้ทรยศเลกนกสองหัว” ระหว่างความ
รักกับความผูกพันที่ไม่อาจสมหวังได้ทั้งสองประการ ระหว่างความ
ขัดแย้งอันรุนแรงด้วยเรื่องส่วนตัวกับผลประโยชน์ของบ้านเมือง
ซื่อหลางในวัยกลางคนเมื่อได้พบหน้ามารดาถึงกับคุกเข่าลงกับพื้น

ร่าให้ หัวใจแหลกสลาย ประโยคแรกที่ย่อออกมาจากปากของเขาคือ “คำนับพันครั้งหมื่นครั้งก็ไม่อาจชดเชยความผิดของลูกได้” (Long Yingtai, 2009: 80)

เรื่องราวที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นตอนสำคัญในอุปรากรเรื่อง “ชื่อหลงท้นหมู่” (四郎探母) หรือ “หยางสี่เยี่ยมมารดา” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของตำนานขุนศึกตระกูลหยางที่แพร่หลายในจีนมาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าเรื่องราวของขุนศึกตระกูลหยางจะถูกบันทึกในเอกสารทางประวัติศาสตร์สมัยราชวงศ์ซ่งไว้ไม่มากนัก แต่ “เรื่องเล่า” ของตระกูลหยางกลับถูกนำมา “เล่าใหม่” ในรูปแบบของตำนาน อุปรากร นิยาย กระทั่งละครโทรทัศน์และภาพยนตร์ที่คุ้นเคยกันดี ดังเช่นอุปรากรตอนหยางสี่เยี่ยมมารดานั้น เดิมไม่ได้ปรากฏอยู่ในบันทึกทางประวัติศาสตร์แต่อย่างใด แต่ได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นในฐานะงานวรรณกรรมรูปแบบหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเรื่องราวของขุนศึกตระกูลหยางนั้นเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย จนกลายเป็นวรรณกรรมอิงประวัติศาสตร์จีนที่มีการดัดเสริมเติมแต่งเพื่อจุดประสงค์ต่างๆ กันไป³ ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอตำนานขุนศึกตระกูลหยางในสามมิติ ได้แก่ มิติแรก ตำนาน

³วรรณกรรมจีนอิงประวัติศาสตร์ที่คนไทยรู้จักกันดีก็คือ สามก๊ก เมื่อเปรียบเทียบกับพงศาวดารสามก๊กซึ่งเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์แล้ว จะเห็นว่านิยายสามก๊กมีการดัดแปลงเสริมแต่งเพื่อให้ได้อรรถรสมากขึ้น จนมีผู้นิยามว่า “จริงเจ็ดเท็จสาม” แต่สำหรับขุนศึกตระกูลหยางแล้ว เป็นตำนานที่มักจะกล่าวอย่างติดตลกกันว่า “จริงสามเท็จเจ็ด”

ขุนศึกตระกูลหยางที่ปรากฏในบันทึกทางประวัติศาสตร์ มิติที่สอง ตัวอย่างตำนานขุนศึกตระกูลหยางที่ปรากฏในงานวรรณกรรม มิติที่สาม ความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์กับงานวรรณกรรม เพื่อวิเคราะห์พัฒนาการตำนานขุนศึกตระกูลหยางจากประวัติศาสตร์สู่วรรณกรรมในบริบทพลวัตของประวัติศาสตร์สังคมจีน และแสดงให้เห็นถึงการประกอบสร้างของวรรณกรรมจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนโลกทัศน์ของผู้คนในสังคม

ขุนศึกตระกูลหยางในประวัติศาสตร์จีน

เรื่องราวของขุนศึกตระกูลหยางเกิดขึ้นในราชวงศ์ซ่งเหนือ (ค.ศ. 960-1127)⁴ ได้รับการบันทึกไว้ในพงสาวดารราชวงศ์ซ่ง 《宋史》 บทที่ 272 เรื่อง ชีวิตประวัติหยางเย่ 《杨业传》 (Song Shi, Yang Ye Zhuan, 2000: 7621-7623) ปรากฏชื่อของหยางเย่ (杨业) หยางเหยียนเจา (杨延昭) ผู้เป็นบุตร และหลานคือหยางเหวินกว้าง (杨文广) ว่าเป็นนักรบที่เข้มแข็ง กล้าหาญ รับใช้ราชสำนักอย่างสุดความสามารถ ได้รับการอวยยศให้เป็นขุนนางตำแหน่งต่างๆ นอกจากนี้ พงสาวดารราชวงศ์ซ่ง บทที่ 300 เรื่องชีวิตประวัติหยางเถียน 《杨旻传》 (Song Shi, Yang Tian Zhuan, 2000: 8072-8074) ได้กล่าวถึง หยางเถียน (杨旻) ในฐานะลูกหลานของตระกูลหยาง

⁴ ช่วงเวลาของราชวงศ์ต่างๆ ในประวัติศาสตร์จีนอ้างอิงตาม Wan Guoding (2014)

ผู้จงรักภักดีต่อราชวงศ์ซ่งด้วย เจิงก่ง (曾巩) และโอวหยางซิว (欧阳修) นักประวัติศาสตร์ราชวงศ์ซ่งเหนือได้กล่าวถึงชีวประวัติของหยางเย่และหยางเหยียนเจา โดยเฉพาะโอวหยางซิวได้ยกย่องวีรกรรมของหยางเย่และหยางเหยียนเจา ใน “คำจารึกบนหลุมศพของลูกหลานตระกูลหยาง” 〈供备库副使杨君墓志铭〉 ใน ค.ศ. 1051 (หลังจากที่หยางเย่เสียชีวิตมาแล้ว 65 ปี และหยางเหยียนเจาเสียชีวิตมา 37 ปี) (Ouyang Xiu, 2001: 443-445) เมื่อพิจารณาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าว สามารถลำดับแผนผังตระกูล หยาง ได้ดังนี้

กล่าวได้ว่าในบรรดาขุนศึกตระกูลหยาง ผู้ที่มีชื่อจารึกในบันทึกทางประวัติศาสตร์จริงๆ แล้วมีเพียงสี่คนเท่านั้น ได้แก่ หยางเย่ หยางเหยียนเจา หยางเหวินกวาง และหยางเถียน กล่าวโดยมีรายละเอียดคือ (Li An, 1984: 72-73)

หยางเย่ (Yang Ye 杨业) นามเดิมคือ หยางจงกู่ย (杨重贵) เป็นแม่ทัพของราชวงศ์ฮั่นเหนือ (北汉) (ค.ศ. 951-979) ในยุคห้าราชวงศ์สิบอาณาจักร (五代十国) (ค.ศ. 907-979) มีชื่อว่า หลิวจี้เย่ (刘继业) เมื่อราชวงศ์ฮั่นเหนือยอมสวามิภักดิ์ให้กับราชวงศ์ซ่ง หยางเย่จึงสวามิภักดิ์กับราชวงศ์ซ่งด้วยและกลับไปใช้แซ่หยางตามเดิม แล้วตัดคำว่าจี้ออกไป พงสาวดารซ่งจึงบันทึกชื่อเป็นหยางเย่ หยางเย่มีบุตรทั้งสิ้นเจ็ดคน ได้แก่ หยางเหยียนหุยวี (เหยียนผิง) หยางเหยียนผู่ หยางเหยียนชววิน หยางเหยียนหฺวาน หยางเหยียนกู่ย หยางเหยียนเจา (เหยียนหล่าง) และหยางเหยียนปิน ในบันทึกกล่าวว่าพระเจ้าซ่งไท่จง (宋太宗 ค.ศ. 976-997) ทรงได้ยินชื่อเสียงของหยางเย่มานาน เมื่อทรงทราบข่าวว่าหยางเย่ยอมสวามิภักดิ์ จึงดีพระทัยมาก ทั้งยังโปรดเกล้าฯ ให้เป็นแม่ทัพรักษาเมืองเจิ้งโจว (郑州) แปรปีต่อมา เมื่อพระเจ้าซ่งไท่จงต้องการบุกอาณาจักรเหลียวเป็นครั้งที่สอง หยางเย่เข้าร่วมทัพด้วยพร้อมกับแม่ทัพใหญ่ คือพานเหมย์ (潘美) และหวางเซี่ยน (王宪) อาณาจักรเหลียวในขณะนั้นมีกองกำลังทหารที่แข็งแกร่งมาก จึงยึดเมืองของราชวงศ์ซ่งได้หลาย

เมือง พระเจ้าชังไทจงทรงมีรับสั่งให้ทหารคุ้มครองราชฐาน ปกป้อง
ราชฐานจากการโจมตีของทหารอาณาจักรเหลียว

หยางเย่กล่าวกับพานเหมยว่า ขณะนี้กองทัพของพวกเขาเหลือ
แข็งแกร่งมาก หากปะทะกับกองทัพของชังต้องพ่ายแพ้แน่นอน
ดังนั้นทัพชังควรจะถอนทัพไปก่อนเพื่อปกป้องราชฐาน ไม่ควร
ออกไปทำศึกใหญ่กับทัพเหลียว แต่ทว่าหวางเซี่ยนกลับคัดค้านโดย
เห็นว่า ทัพชังควรจะเปิดฉากสู้รบกับกองทัพเหลียว ในขณะเดียวกัน
หวางเซี่ยนพูดจาเยาะเย้ยหยางเย่ว่าเป็นถึงขุนศึกผู้มีชื่อด้านการทำ
สงคราม ไยจึงใจเสาะไม่กล้าออกรบ หยางเย่นั้นทราบดีว่า ถ้ารบ
ตอนนี้ต้องพ่ายแพ้แน่นอน แต่เพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณของ
พระเจ้าชังไทจง หยางเย่จึงตัดสินใจนำทัพออกรบ โดยขอให้พาน
เหมยกับหวางเซี่ยนนำทัพไปซุ่มรอที่ช่องเขาเพื่อรอสมทบ แต่เมื่อ
หยางเย่นำทัพของตนออกทำศึก หวางเซี่ยนกลับบังคับให้พานเหมย
ถอนทัพกลับค่าย เมื่อหยางเย่รบแพ้ ถอยทัพไปยังช่องเขาที่นัดหมาย
ไว้ กลับไม่พบใครเลย จึงรู้ว่าตนเองต้องตายเป็นแน่ หยางเย่
รวบรวมพลกำลังฆ่าฟันศัตรูอย่างกล้าหาญไม่ยอมถอยจนกระทั่ง
ถูกทหารเหลียวจับไปเป็นเชลย หยางเย่ไม่ยอมสวามิภักดิ์ให้กับ
อาณาจักรเหลียว จึงยอมอดอาหารและตายภายในสามวัน ความกล้า
หาญในศึกสงครามของหยางเย่ได้กลายเป็นบ่อเกิดของตำนานหรือ
เรื่องเล่าขุนศึกตระกูลหยางในเวลาต่อมา

หยางเหยียนเจา (Yang Yanzhao 杨延昭) เป็นบุตรชายคนที่หกของหยางเย่ เดิมชื่อหยางเหยียนหล่าง (杨延郎) ชอบการสู้รบมาตั้งแต่เด็ก ทุกครั้งที่หยางเย่ออกศึกก็จะพาหยางเหยียนเจาไปด้วย ในศึกที่หยางเย่พลีชีพไปครั้งนั้น หยางเหยียนเจาได้รู้เห็นเป็นพยานเพราะตามทัพไปด้วย เมื่อหยางเย่เสียชีวิต หยางเหยียนเจานำทัพรักษาชายแดนจีนเป็นเวลา 20 ปี ชาวซีตันล้วนแต่ยำเกรงความเข้มแข็งและกล้าหาญของหยางเหยียนเจา จึงยกย่องเขาว่า “หยางหก” (杨六郎) ซึ่งหมายถึง บุตรชายคนที่หกแห่งตระกูลหยาง

หยางเหวินกว้าง (Yang Wenguang 杨文广) เป็นบุตรคนที่สามของหยางเหยียนเจา มีศักดิ์เป็นหลานของหยางเย่ ได้รับการยกย่องว่าเป็นนักรบที่ทำศึกอย่างกล้าหาญ ในละครโทรทัศน์ที่สร้างจากงานวรรณกรรม เช่น “ตำนานขุนศึกตระกูลหยาง” หยางเหวินกว้างกลายเป็นตัวละครนามว่า “หยางจงเป่า” (Yang Zhongbao 杨宗保) มีภรรยาคือมู่กุ้ยยিং (Mu Guiying 穆桂英) เป็นหนึ่งในแม่ทัพหญิงแห่งตำนานขุนศึกตระกูลหยางที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย

หยางเทียน (Yang Tian 杨天) ลูกหลานรุ่นที่สี่ของตระกูลหยาง ปู่ทวดของหยางเทียนนามว่า หยางฉงชุน (杨重勋) เป็นพี่ชายของหยางเย่

ในตำนานขุนศึกตระกูลหยางมักมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับแม่ทัพหญิงของสกุลหยาง เช่น มู่กุ้ยยিংยอดหญิงตระกูลหยาง แต่อันที่จริง

ในบันทึกทางประวัติศาสตร์กลับพบเพียงชื่อของภรรยาของเย่และภรรยาของหยางเหวินกว้างเท่านั้น ไม่ปรากฏชื่อแม่ทัพหญิงคนอื่นๆ แต่อย่างใด ในบันทึกกล่าวว่า ภรรยาของหยางเย่นามว่า เสือไ่สัว (余賽花) หรือเสือไท่จูวิน (余太君) มีแซ่เดิมว่า เจ้อ (折) เป็นบุตรสาวคนเล็กของเจ้อเต๋ออี (折德胤) ซึ่งปรากฏประวัติของเจ้อเต๋ออีในพงศาวดารราชวงศ์ซ่ง เรื่องที่ 253 เรื่องเสือไ่สัวเป็นภรรยาของหยางเย่ (Song Shi, Zhe De Yi, 2000: 7323) นางเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมหน้าที่การงานของหยางเย่ ส่วนภรรยาของหยางเหวินกว้างนั้นแซ่มู่หรง (慕容) ในบันทึกทางประวัติศาสตร์กล่าวถึงนางว่า มีความสามารถด้านการศึก ดังนั้น ดำเนินขุนศึกตระกูลหยางที่ว่ากันว่าหลานของหยางเย่นามหยางจงเป่า (杨宗保) มีภรรยาชื่อมู่กุ้ยยิง (穆桂英) ล้วนแต่เป็นเรื่องแต่งทั้งสิ้น ทว่าการที่แซ่ของภรรยาของหยางเย่เปลี่ยนจาก เจ้อ เป็น เสือ หรือภรรยาของหยางเหวินกว้างจาก มู่หรง เป็น มู่ นั้นสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการความเปลี่ยนแปลงของเรื่องเล่าในประวัติศาสตร์จีน (ดู Li An, 2004; Yu Jiayi, 1945; Chang Zheng, 1980)

ขุนศึกตระกูลหยางในงานวรรณกรรม

จากการศึกษาของว่านเทียนเทียน (Wan Tiantian, 2007) เรื่อง “การศึกษาพัฒนาการของตำนานขุนศึกตระกูลหยาง” ปรากฏงาน

วรรณกรรมที่เกี่ยวกับขุนศึกตระกูลหยางในรูปแบบต่างๆ มากมาย สามารถสรุปอย่างคร่าวๆ ได้ดังนี้

ประเภทอุปรากร

ในค.ศ.1051 หลังจากหยางเย่และหยางเหยียนเจาเสียชีวิตมาแล้ว 65 ปีและ 37 ปีตามลำดับ ส่วนหยางเหวินกว้างยังมีชีวิตอยู่ โอวหยางชีว นักประวัติศาสตร์เลื่องชื่อแห่งราชวงศ์ซ่งเหนือ ได้เขียนคำจารึกบนหลุมศพ 〈供备库副使杨君墓志铭〉 ให้กับหยางฉีซึ่งเป็นลูกหลานของตระกูลหยาง ความว่า “เรื่องราวของพ่อลูกสกุลหยางนั้นเป็นที่รับรู้ของสังคม แม้แต่สตรีและคนชราก็ยังรู้จักเลย” ต่อมาในสมัยราชวงศ์ซ่งใต้ (ค.ศ. 1127-1279) มีการนำเรื่องราวของตระกูลไปเผยแพร่ในหมู่ชาวบ้านในรูปแบบของบทละครพื้นบ้านหรือ ฮว่าเปิ่น (话本) เช่น เรื่องหยางลิ่งกง 《杨令公》 และอุ่หลางเหวยเซิง 《五郎为僧》 ในเรื่องหยางลิ่งกงได้สรรเสริญวีรกรรมความกล้าหาญของหยางเย่ ในฐานะแม่ทัพผู้ซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อชาติ แต่ถูกขุนนางกังฉินทรยศหักหลัง ส่วนอุ่หลางเหวยเซิงนั้นแต่งขึ้นมาใหม่ เป็นเรื่องราวของหยางอุ่หลาง (杨五郎) หรือ หยางห้าออกบวช ภายหลังมีการเล่าต่อๆ กันมาจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของตำนานขุนศึกตระกูลหยาง (Mutsuura, 2011: 109)

นักวิชาการชาวญี่ปุ่นมัตสึอุระ โทโมโกะ (松浦智子) อธิบายว่าเรื่องเล่าของห้าออกบวชที่เขารู้จัก (五台山) นั้นมาจากการที่อุไถซานเป็นจุดยุทธศาสตร์ทางทหารที่สำคัญของดินแดนตอนเหนือ ในช่วงวิกฤตจิ้งคัง⁵ ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่ามีพระสงฆ์แห่งอุไถซานต่อสู้กับกองทัพของอาณาจักรจิน ทำให้ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์แห่งอุไถซานมีลักษณะของความเป็นนักรบ ในสมัยราชวงศ์ซ่งได้ จึงมีตำนานเล่าขานความกล้าหาญของพระสงฆ์แห่งอุไถซาน ผสมผสานกลมกลืนไปกับเรื่องเล่าวีรบุรุษสงครามอย่างขุนศึกตระกูลหยาง จากเดิมที่เป็นคนละเรื่องจนกลายเป็นเรื่องเดียวกันในที่สุด (Mutsuura, 2011: 109)

อุปรากรจีนเจริญรุ่งเรืองจนถึงขีดสุดในสมัยราชวงศ์หยวน (ค.ศ. 1206-1368) และยังได้รับความนิยมต่อมาจนถึงสมัยราชวงศ์หมิง (ค.ศ. 1368-1661) ทำให้เรื่องราวของตระกูลยิ่งเป็นที่แพร่หลายมากขึ้น มีอุปรากรที่เกี่ยวกับเรื่องเล่าหรือตำนานขุนศึกตระกูลหยางมากมาย ตัวอย่างเช่น

ฮ่าวเทียนถ่า 《昊天塔》 (ราชวงศ์หยวน) กล่าวถึงเมื่อ หยางเย่พลีชีพ แม่ทัพเหลียวได้นำศพไปแขวนไว้ที่เจดีย์ฮ่าวเทียน แล้วสั่ง

⁵ วิกฤตจิ้งคัง (靖康之变) ในสมัยช่วงเหนือปรีชคจิ้งคัง หรือปี 1127 ขนต่างเผ่าพันธุ์จีนอาณาจักรจินยกกองทัพมารุกรานเมืองหลวงของราชวงศ์ซ่งเหนือ จับกุมจักรพรรดิและพระราชโอรสเป็นตัวประกัน แล้วสังหารพระญาติ ขุนนางตลอดจนชาวเมืองไปประมาณแสนคน

การให้ทหารร้อยนายยิงเกาทัณฑ์ไปที่ศพทุกวัน วันละสามครั้ง
หยางหกทนดูต่อไปไม่ได้จึงบุกไปชิงศพคืน ระหว่างทางได้ต่อสู้กับ
ทหารเหลียว หยางหกเกือบถูกจับตัวไป โชคดีที่พบหยางห้าที่อุไ
ซาน จึงร่วมมือกันฆ่าทหารเหลียว ล้างแค้นให้หยางเย่ผู้เป็นบิดาได้
สำเร็จ

เจี๋ยจินอู่ 《谢金吾》 (ราชวงศ์หยวน) เป็นเรื่องราวของ
อำมาตย์กังฉิน หวางชินร่ว (王钦若) ใส่ร้ายตระกูลหยางต่อหน้า
พระพักตร์ เพื่่อมุ่งทำลายตระกูลหยาง

ไคเจ้าจี้จง 《开诏救忠》 (ราชวงศ์หมิง) กล่าวถึงขุนนางพาน
เหรินเหมย์ (潘仁美) วางกับดักเพื่อทำร้ายหยางลิ่งกง หยางหกจึง
กลับเมืองหลวงกล่าวโทษพานเหรินเหมย์ อ้องแปดส่งคนไปสืบหา
ความจริงจึงจับพานเหรินเหมย์เข้าคุก แต่ไม่นานพานเหรินเหมย์ก็
ถูกปล่อยตัวออกมา หยางหกโกรธแค้นที่ไม่สามารถล้างแค้นให้กับ
บิดาได้ อ้องแปดจึงบอกเป็นนัยๆ ให้หยางหกลอบสังหารพานเหริน
เหมย์และขอพระราชทานอภัยโทษให้กับหยางหก พานเหรินเหมย์ก็
คือ พานเหมย์ (潘美) ในพงศาวดารซ่ง ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของ
หยางเย่ แต่ในอุปรากรถูกนำมาแต่งเติมให้กลายเป็นตัวร้ายที่มี
ความแค้นกับตระกูลหยาง

หัวหนาเซียวเทียนโย่ว 《活拿萧天佑》 (ราชวงศ์หมิง) ชน
ต่างเผ่าซี้ตันทำสงครามกับกองทัพซ่ง หยางหกออกศึกกับนายทหาร

คู่ใจนามว่าเจียวจ้าน (焦赞) แล้วจับตัวแม่ทัพของฝ่ายซี้ตันนามว่า
เซียวเทียนโย่ว (萧天佑)

พั้วเทียนเจิน 《破天阵》 (ราชวงศ์หมิง) เพราะแก้แค้นให้บิดา
หยางหกจึงถูกปลดออกจากตำแหน่ง อำมาตย์กั๊กจินหวางชินรื้อส่ง
คนมาลอบฆ่า หยางหกทำอุบายแกล้งตาย อาณาจักรเหลียวเมื่อ
ทราบข่าวว่าหยางหกตายแล้ว จึงเตรียมทัพบุกแผ่นดินซ่ง สร้างค่าย
เทียนเหมินขึ้นมา หยางหกและสหายคือเจียวจ้านกับเมิ่งเหลียง (孟
良) บุกทลายค่าย “หยางหกแกล้งตาย” และการทลายค่าย “เทียน
เหมิน” กลายมาเป็นเหตุการณ์สำคัญของเรื่องเล่าหรือตำนานขุนศึก
ตระกูลหยาง บางเรื่องก็นำเหตุการณ์ทลายค่ายเทียนเหมินมาแต่ง
เป็นเรื่องราวของมู่กู่ยิ๊ง

ประเภทนิยาย

ในสมัยราชวงศ์หมิงปรากฏวรรณกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องเล่าขุน
ศึกตระกูลหยางในรูปแบบนิยาย ทำให้เรื่องราวของตระกูลหยางเป็น
ที่รู้จักแพร่หลายมากยิ่งขึ้น นิยายที่มีชื่อเสียง คือเรื่องหยางเจียผู้
เหยียนอี่ 《杨家府演义》 และเป่ย์ซ่งจื่อจ้วน 《北宋志传》 ตัวละคร
หลักที่ปรากฏในนิยายเหล่านี้ ได้แก่ หยางเย่ หยางหก หรือ หยาง
เหยียนเจา หยางจงเป่า (ตัวละครที่แต่งขึ้น) และ หยางหวายหุยวี่ (ตัว
ละครที่แต่งขึ้น)

หยางเจี๋ยผู้เหี้ยมโหด เป็นนิยายขนาดยาว ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ดำเนินเรื่องตั้งแต่สมัยพระเจ้าซ่งไท่จู (宋太祖 ค.ศ. 960-976) ไปจนถึงพระเจ้าซ่งเสินจง (宋神宗 ค.ศ. 1068-1085) เป็นเวลากว่าร้อยปี กล่าวถึงตระกูลหยางห้าชั่วอายุคนที่ทำศึกกับอาณาจักรเหลียว และอาณาจักรซีเซีย มีตอนสำคัญ ได้แก่ หยางเย่ยอมปลิดชีพตนเอง (杨令公撞死) หยางหกรักษา 3 ด้าน (杨六郎守三关) หยางจงเป่าทลายค่ายเทียนเหมิน (杨宗保破天门阵) หยางเหวินกว้างนำทัพบุกใต้ (杨文广征南蛮) ลิบสองยอดหญิงตระกูลหยางพิชิตตะวันตก (杨门女将十二寡妇征西) หยางหุ่ยหุ่ยวีตะลุยไท่สึงซาน (杨怀玉全家上太行山) เป็นต้น

เป่ยซ่งจื้อจ้วน เขียนโดยสุงด้ามู่ (熊太木) นักประพันธ์ชื่อดังในสมัยราชวงศ์หมิง เนื้อหาไม่ต่างกันกับหยางเจี๋ยผู้เหี้ยมโหดมากนัก มีการเพิ่มเรื่องราวเพื่อสรรเสริญยกย่องขุนศึกตระกูลหยางมากขึ้น ไม่มีตอนหยางเหวินกว้างนำทัพบุกใต้ มีตอนหยางจงเป่าถูกล้อม ลิบสองยอดหญิงตระกูลหยางพิชิตตะวันตก ในตอนจบของเรื่องเป่ยซ่งจื้อจ้วน หยางจงเป่าพิชิตอาณาจักรซีเซียได้ แต่ไม่ได้กล่าวถึงหยางหุ่ยหุ่ยวี (Zhang Qingfa, 2006: 184-191)

กล่าวได้ว่านิยายที่เขียนขึ้นในสมัยราชวงศ์หมิงได้กลายเป็นต้นแบบของตำนานขุนศึกตระกูลหยาง ดังจะเห็นได้จากบทละครพื้นบ้านในราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง (ค.ศ. 1644-1911) ที่ส่วน

ใหญ่แล้วมักนำมาจากบางตอนในนิยายเรื่องหยางเจียผู้เขียนชื่อ 《杨家府演义》 และเป่ย์ซ่งจื่อจ้วน 《北宋志传》 ซึ่งเค้าโครงของตำนานขุนศึกตระกูลหยางที่ปรากฏอยู่ในบทละครพื้นบ้านมักจะมีลักษณะคล้ายคลึงกันกับตัวนิยาย กล่าวคือเน้นวีรกรรมความกล้าหาญของขุนศึกตระกูลหยาง ความจงรักภักดีที่มีต่อราชสำนักซ่ง และความแค้นระหว่างตระกูลหยางกับอำมาตย์กังฉิน (ดู Sun Xu & Zhang Pingren, 2011)

จากประวัติศาสตร์สู่งานวรรณกรรม: ข้อสังเกตบางประการ

ตำนานขุนศึกตระกูลหยางกับบริบททางประวัติศาสตร์

ช่วงเวลาจากราชวงศ์ถัง (ค.ศ. 618-907) สู่ราชวงศ์ซ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์จีนที่เรียกกันว่าการเปลี่ยนแปลงจากถังสู่ซ่ง (唐宋变革) นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ จำนวนประชากร ภูมิภาคและโครงสร้างทางสังคม (ดู Miyakuwa, 1955) รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับดินแดนรอบนอก กล่าวคือ ในสมัยราชวงศ์ถัง จีนเป็นจักรวรรดิอันยิ่งใหญ่มีดินแดนครอบคลุมเอเชียตะวันออกเกือบทั้งหมด แม้ว่าจะมีสงครามกับพวกชนต่างเผ่าทางตอนเหนืออยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่แล้วราชวงศ์ถังมักเป็นฝ่ายมีชัยจักรวรรดิจีนภายใต้ราชวงศ์ถังจึงคงความยิ่งใหญ่และทรงอิทธิพลเหนือดินแดนโดยรอบ นครหลวงอานเมืองหลวงจึงเป็นศูนย์กลาง

ทางการค้าทั้งภายในและระหว่างภูมิภาค ผู้คนมากมายพากันหลั่งไหลเข้ามาตั้งถิ่นฐาน โลกทัศน์ (天下观) ของชาวจีนในสมัยราชวงศ์ถังจึงมีลักษณะเปิดกว้าง ยอมรับการผสมกลมกลืนกันระหว่างชาวจีนกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทำให้จีนกลายเป็นจักรวรรดิที่เป็นสากล (Cosmopolitan Empire) (Ebrey, 2010: 108) ทว่า ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่งเป็นต้นมา การสูญเสียดินแดนตอนเหนือให้กับชนต่างเผ่า ทำให้จีนต้องหันเข้าหาตนเอง (转为内向) กลายเป็นเพียงอาณาจักรหนึ่งที่อยู่ท่ามกลางอาณาจักรอื่นๆ (ดู Rossabi, 1983) โลกทัศน์ของชาวจีนในสมัยราชวงศ์ซ่งจึงแตกต่างไปจากสมัยราชวงศ์ถัง เพราะต้องเผชิญหน้ากับปัญหาความสัมพันธ์กับดินแดนรอบนอกในความเป็นจริง ความอ่อนแอด้านการทหารทำให้ราชวงศ์ซ่งต้องดำเนินนโยบาย “มุ่งรักษาสันติภาพ” กับอาณาจักรอื่นๆ เช่น อาณาจักรเหลียว อาณาจักรซีเซีย โดยราชสำนักจะส่งข้าวของเงินทองเป็นบรรณาการให้กับอาณาจักรเหล่านี้เพื่อไม่ให้เข้ามารุกราน

ทว่าในเวลาไม่ถึงร้อยปี ความสงบสุขได้ถูกทำลายลงเมื่อชนเผ่าหนี่เจิน (女真) สถาปนาอาณาจักรจิน มีชัยเหนืออาณาจักรเหลียวแล้วก็เข้าโจมตีราชวงศ์ซ่งเหนือ จักรพรรดิซ่งสุยจง (宋徽宗 ค.ศ. 1101-1125) และพระราชโอรสเป็นตัวประกัน⁶ ชาวจีนที่เหลือได้รวมตัวกันในบริเวณภาคใต้และประกาศสถาปนาพระราช

⁶ ดูอ้างอิง 5 วิกิพีเดีย

โอรสองค์รองของจักรพรรดิซ่งซุยจึงเป็นจักรพรรดิแห่งราชวงศ์ซ่งได้ จะเห็นว่า ช่วงเวลาในประวัติศาสตร์สมัยราชวงศ์ซ่งได้จึงเต็มไปด้วยภัยคุกคามจากชนเผ่าทางเหนือและต้องรับศึกสงครามอยู่บ่อยครั้ง ดังนั้นเมื่อต้องเผชิญกับภัยสงครามเป็นเวลานาน จึงก่อให้เกิดเรื่องราวของ “วีรบุรุษสงคราม” เช่น ขุนศึกตระกูลหยาง เป็นจำนวนมากเพื่อปลุกปลอบใจชาวจีน เรื่องราวของสงครามจึงกลายเป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมในเวลาต่อมา (Yu Jiayi, 1945:3)

แม้กระนั้นก็มีการตั้งข้อสังเกตว่า ดำเนินขุนศึกตระกูล หยาง ยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนักในสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือแต่กลับเป็นที่นิยมในสมัยราชวงศ์ซ่งใต้ เหตุผลหนึ่งก็เพราะการที่ราชวงศ์ซ่งเหนือถูกทำลายโดยอาณาจักรจิน ราชวงศ์ซ่งได้ย้ายเมืองหลวงข้ามแม่น้ำแยงซีลงมาทางตอนใต้อยู่ที่เมืองหลินอัน (หรือเมืองหางโจว ในปัจจุบัน) ช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ของราชวงศ์ซ่งใต้ต้องทำสงครามกับอาณาจักรจินอยู่ตลอดเวลา (ซึ่งงักซุยหรือเย่วเฟย (岳飞) ก็เป็นแม่ทัพของราชวงศ์ซ่งใต้ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในประวัติศาสตร์จีน) ฉะนั้นแล้ว ผู้คนในสมัยราชวงศ์ซ่งใต้จึงอดไม่ได้ที่จะหววนรำลึกถึงพร้อมกับยกย่องความกล้าหาญของทหารราชวงศ์ซ่งเหนือโดยเฉพาะขุนศึกตระกูลหยาง ทำให้ตำนานของขุนศึกตระกูลหยางเริ่มเป็นที่แพร่หลายไปในหมู่ประชาชนและถูกนำมา

ผลิตให้เป็น “เรื่องเล่า” ต่างๆ มากมายตามจินตนาการของผู้แต่งในที่สุด (Yu Jiayi, 1945: 3)

ตำนานขุนศึกตระกูลหยางกับวัฒนธรรมสมัยนิยม

ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่งเป็นต้นมา การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้เมืองขยายตัวอย่างเห็นได้ชัดเจน ในช่วงศตวรรษที่ 11 จำนวนประชากรจีนขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (ประมาณ 100 ล้านคน) ก่อให้เกิดเมืองใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางการค้าอยู่หลายเมือง ผู้คนที่อาศัยอยู่ในเขตที่ประชากรหนาแน่นจึงถูกดึงเข้าสู่ธุรกิจพาณิชย์กรรมมากขึ้น ทำให้กิจการการค้าเจริญรุ่งเรือง (Ebrey, 2010: 141-144) ในขณะเดียวกันก็นำมาซึ่งการเติบโตของวัฒนธรรมบันเทิงในเมือง ดังจะเห็นได้ว่าในเมืองมีแหล่งบันเทิงมากมายให้ประชาชนได้เข้ามาใช้บริการเพื่อพักผ่อนหย่อนใจและคลายความตึงเครียด เช่น โรงละคร โรงน้ำชา กัดดาการและช่องโสเภณี เป็นต้น ในสมัยราชวงศ์หมิง ธุรกิจการพิมพ์ยิ่งเฟื่องฟู ยิ่งทำให้การอ่านนิยายเป็นที่นิยมมากขึ้น การเสพลีหรือสิ่งบันเทิงเหล่านี้จึงเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในหมู่ชาวเมือง สามารถกล่าวได้ว่า การชมอุปรากรหรือละคร การเที่ยวช่องโสเภณีหรือการอ่านนิยาย ล้วนแต่เป็นวัฒนธรรมสมัยนิยม (Popular Culture) ในสมัยราชวงศ์ซ่ง หยวนหมิงและชิง เรื่องเล่าหรือเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์จึงมักถูกหยิบยกมาเพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิตวัฒนธรรมสมัยนิยม (ดู Brook,

1999) ดังนั้น ชาวจีนจำนวนไม่น้อยรู้จักตำนานขุนศึกตระกูลหยางผ่านการผลิตและการเสพวัฒนธรรมสมัยนิยม เช่น จากการชมอุปรากรหรือการอ่านนิยาย เป็นต้น

นอกจากนี้ การขยายตัวของวัฒนธรรมสมัยนิยมในกลุ่มชาวเมืองยังปรากฏให้เห็นในความเจริญของธุรกิจการพิมพ์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ตำนานขุนศึกตระกูลหยางแพร่หลายมากขึ้น เนื่องจากต้นทุนการผลิตและการบริโภคมีราคาไม่แพง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยราชวงศ์หมิงและชิงในฐานะยุคทองของวรรณคดีจีนประเภทนิยาย (กนกพร, 2553:178) ปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนในการผลักดันให้นิยายในสมัยราชวงศ์หมิงก้าวหน้า คือ การเติบโตของธุรกิจการพิมพ์นั่นเอง ตำนานขุนศึกตระกูลหยางมีการนำมาผลิตในรูปแบบของนิยายหลายสำนวน หลายสำนักพิมพ์ ในสมัยราชวงศ์หมิง ศูนย์กลางการพิมพ์กระจายอยู่ในหลายภูมิภาค เช่น ในบริเวณมณฑลฝูเจี้ยน สำนักพิมพ์ส่วนใหญ่จะเน้นการพิมพ์ในราคาประหยัด สำหรับผู้อ่านที่ไม่ได้มีทุนทรัพย์มาก ในขณะที่บริเวณเจียงหนาน (ตอนใต้ของกลุ่มแม่น้ำฉางเจียง) สำนักพิมพ์ในหังโจวและซูโจวจะเน้นงานพิมพ์ที่ประณีตและมีราคาสูง นิยายที่จัดพิมพ์อย่างสวยงามมักจะมาจากโรงพิมพ์ส่วนตัวของชนชั้นสูง เช่น นิยายเรื่องหยางเจียฝูเหยียนอี้ 《杨家府演义》 ซึ่งเป็นเรื่องราวของขุนศึกตระกูลหยาง พิมพ์ที่เมืองซูโจว มีภาพประกอบงดงาม (Hegel, 2005:

247-248) แสดงให้เห็นว่า การอ่านนิยายเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายทั้งในหมู่ชาวบ้านทั่วไปและผู้มีอันจะกิน

ขุนศึกตระกูลหยางกับประวัติศาสตร์นิพนธ์จีน

ในภาษาจีนมีคำเรียกคนดี/คนชั่วที่รู้จักกันว่าตงจิน/กังจิน ตงจิน ในภาษาจีนกลาง คือ จงจิน 忠臣 (จง แปลว่า ซื่อสัตย์ จงรักภักดี จีน แปลว่า ขุนนาง) หากแปลตรงตามอักษรแล้วจะหมายถึง ขุนนางผู้จงรักภักดี ในขณะที่คำว่ากังจินหรือเจียนจิน 奸臣 ในภาษาจีนกลาง (เจียน แปลว่า ชั่วร้าย ทรยศ) หมายถึง ขุนนางที่ไม่จงรักภักดีหรือไม่ซื่อสัตย์ ซึ่งตรงกันข้ามกับตงจิน แนวคิดตงจิน/กังจินนี้สอดคล้องกับคติในเรื่องการจัดระเบียบสังคมตามคติขงจื้อ กล่าวคือ สังคมจะดีงามได้เมื่อคนในสังคมตระหนักรู้ถึงสถานะและบทบาทของตนเอง รู้ว่าตนเองเป็นใครและต้องทำหน้าที่อะไร เช่น ในความสัมพันธ์ระหว่างขุนนางกับกษัตริย์ตามคติขงจื้อ ขุนนางมีหน้าที่ต้องซื่อสัตย์และจงรักภักดีกับกษัตริย์ ดังนั้น ขุนนางที่ซื่อสัตย์จงรักภักดีจึงได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดี ส่วนขุนนางที่ไม่จงรักภักดีจึงถูกประณามว่าเป็นคนชั่ว ด้วยความที่แนวคิดขงจื้อกลายมาเป็นอุดมการณ์หลักในสังคมจีน แนวคิดตงจิน/กังจินจึงกลายเป็นวาทกรรมหลักและถูกนำมาใช้ในงานเขียนประวัติศาสตร์ด้วย แม้ว่าประวัติศาสตร์อาจถูกประกอบขึ้นจากเรื่องราวที่มีอยู่จริงในอดีต แต่เมื่อนำเรื่องราวเหล่านั้นมาเขียนประวัติศาสตร์แล้วไม่ได้

มีแค่เหตุการณ์ในอดีต หากแต่มีกรอบบางอย่างที่นำมาใช้กำกับเรื่องเล่าเหล่านั้น ซึ่งกรอบอันนั้นเป็นตัวกำหนดที่ทำให้บุคคลในประวัติศาสตร์อาจเป็นคนดีหรือกลายเป็นผู้ร้ายได้ (ดู นพพร 2552: 425) ดังนั้น วาทกรรมตงฉินกั๋งฉินจึงกลายเป็นกรอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประวัติศาสตร์นิพนธ์จีนเป็นอย่างยิ่ง อาจกล่าวได้ว่าลักษณะสำคัญของประวัติศาสตร์นิพนธ์จีน (หรือการเขียนประวัติศาสตร์จีนแบบจาริต) ก็คือการมองแบบคู่ตรงข้าม เช่น ธรรมะ/อธรรม ดี/เลว หรือตงฉิน/กั๋งฉิน นั่นเอง ผู้ที่มีท่าทีประนีประนอมกับศัตรูมักถูกมองว่าเป็นกั๋งฉิน ส่วนผู้ที่ไม่ยอมประนีประนอมกับศัตรูมักถูกมองว่าเป็นตงฉิน (Mao Haijian, 2005: 19-22)

การผลิตซ้ำของตำนานขุนศึกตระกูลหยางก็อยู่ภายใต้กรอบความคิดแบบจาริตเช่นนี้ จะเห็นได้จากเรื่องเล่าในงานวรรณกรรมที่มักจะมีการสร้างตัวละครขึ้นมาซึ่งอาจจะเป็นบุคคลที่มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์หรือเป็นบุคคลที่แต่งขึ้นมาก็ได้ ทำให้เกิดคู่ตรงข้ามกับขุนศึกตระกูลหยาง เพื่อขบขันให้เห็นถึงความหนักแน่นจริงจังกึกก้อง ไม่ยอมอ่อนข้อให้กับศัตรูของขุนศึกตระกูลหยางซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นวีรบุรุษในประวัติศาสตร์ ในขณะที่ตัวละครคู่ตรงข้าม เช่น พานเหรินเหมย์ อำมาตย์หวางชินร่วในนิยายและบทละครพื้นบ้านจะถูกสร้างภาพให้เป็นตัวร้ายหรือกั๋งฉิน มีนิสัยคดคด

ทรยศต่อแผ่นดิน ไม่จงรักภักดีต่อจักรพรรดิ ทั้งยังว่ากล่าวให้ร้ายตระกูลหยาง ทั้งนี้โครงเรื่องในงานวรรณกรรม ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสอดคล้องกับข้อเท็จจริงตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในพงสาวดารช่ง อาจกล่าวได้ว่า การผลิตซ้ำของตำนานขุนศึกตระกูลหยางในวรรณกรรมแสดงให้เห็นถึงแนวคิดการเขียนประวัติศาสตร์จีนหรือประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบจารีตที่เป็นองค์ประกอบสร้างทางวัฒนธรรม ซึ่งมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมนั่นเอง

สรุป

เรื่องราวของขุนศึกตระกูลหยางมีการบันทึกในเอกสารทางประวัติศาสตร์คือพงสาวดารราชวงศ์ซ่ง ขุนศึกตระกูลหยางได้รับการยกย่องให้เป็นนักรบผู้เข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว หัวก้าวหน้าและจงรักภักดีต่อราชสำนัก เรื่องราวของขุนศึกตระกูลหยางกลายเป็นบ่อเกิดสำคัญในการผลิตงานวรรณกรรมรูปแบบต่างๆ เช่น บทละครพื้นบ้าน นิยาย ซึ่งมีทั้งเรื่องที่ยังอิงตามพงสาวดารเดิม เรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ มีการสร้างตัวละครสมมุติขึ้นมาใหม่ เป็นต้น การศึกษาด้านานขุนศึกตระกูลหยางในมิติจากประวัติศาสตร์สู่งานวรรณกรรมสะท้อนให้เห็นลักษณะบางประการในประวัติศาสตร์สังคมจีนดังนี้

ประการแรก ความเปลี่ยนแปลงด้านโลกทัศน์ของชาวจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยราชวงศ์ซ่งใต้ที่ต้องเผชิญกับความไม่มั่นคงอยู่ตลอดเวลา ทำให้ต้องการแสวงหาวิธีบูรุษเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

ประการต่อมา ความเจริญของธุรกิจการพิมพ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยราชวงศ์หมิง ทำให้ตำนานขุนศึกตระกูลหยางปรากฏอยู่ในรูปแบบนิยายที่แพร่กระจายไปได้ในวงกว้างมากขึ้นและสร้างความนิยมมากขึ้น

ประการสุดท้าย แนวคิดประวัติศาสตร์นิพนธ์จีนแบบจารีตมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์งานวรรณกรรม โดยมุ่งสร้างโครงเรื่องที่มีคู่ตรงข้าม เพื่อเสริมสร้างคุณงามความดีของตระกูลหยางให้เด่นชัดมากขึ้น

บรรณานุกรม

กนกพร นุ่มทอง. “นิยายกับธุรกิจการพิมพ์ในสมัยราชวงศ์หมิง”.

ใน เหตุเกิดในราชวงศ์หมิง. กรุงเทพฯ: ชวนอ่าน, 2553, น.176-206.

นพพร ประชากุล. **ยอกอักษร ย้อนความคิด เล่มสอง** (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อ่าน, 2552).

Brook, Timothy. **The Confusions of Pleasure: Commerce and Culture in Ming China**. New edition. Berkeley:

University of California Press, 1999.

Ebrey, Patricia B. **Cambridge Illustrated History: China**.

Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

Hegel, Robert E. "Niche Marketing for Late Imperial Fiction,"

Printing and Book Culture in Late Imperial China.

London: University of California Press, 2005: 235-266.

Miyakuwa, Hisayuki. "An Outline of the Naito Konan Hypothesis and its Effects on Japanese Studies of China". **The Far**

Eastern Quarterly 14, 4 (May 1955): 533-5 52.

Rossabi, Morris, (ed.). **China among Equals: The Middle**

Kingdom and Its Neighbor, 10th -14th. Berkeley:

University of California Press, 1983.

Chang Zheng 常征。《杨家将史事考》。天津：天津人民出版社，1980 年。

Li An 李安。〈宋代「杨家将」五世史事之研究〉。《中国历史学会史学集刊》16(1984)：71-82。

Long Yingtai 龙应台。《大江大海》。香港：天地图书，2009 年。

Mao Haijian 毛海建。《天朝的崩溃：鸦片战争再研究》，三联书店，2005 年。

- 【日】Matsuura Tomoko 松浦智子。〈关于杨家将五郎为僧故事的考察〉。《日本亚细亚研究》 8(2011): 95-109。
- 【宋】Ouyang Xiu 欧阳修著，李逸安点校。〈供备库副使杨君墓志铭〉，《欧阳修全集》卷二十九，中华书局，2001年，页443-445。
- 【宋】Song Shi, Yang Tian Zhuan 《宋史·杨旼传》。《宋史》卷300，列传第五十九，中华书局，2000年，页8072-8074。
- 【宋】Song Shi, Yang Ye Zhuan 《宋史·杨业传》。《宋史》卷272，列传第三十一，中华书局，2000年，页7621-7623。
- 【宋】Song Shi, Zhe De Yi Zhuan 《宋史·折德宸传》。《宋史》卷253，列传第十二，中华书局，2000年，页7323。
- Sun Xu 孙旭 Zhang Pingren 张平仁。〈《杨家府演义》与《北宋志传》考论〉。《明清小说研究》1(2011): 211-218。
- Wan Guoding 万国鼎。《中国历史纪年表》。中华书局，2014年。
- Wan Tiantian 万甜甜。《杨家将故事演变研究》。上海师范大学硕士学位论文，2007年。
- Yu Jiayi 余嘉锡。〈杨家将故事考信录〉。《辅仁学志》第十三卷第一第二合期(1945): 1-60。
- Zhang Qingfa 张清发。〈杨家将故事的演化与流传探析〉。《国立新竹教育大学语文学报》13(2006): 184-191。

ABSTRACT

From History to Literature:

The Legend of Warriors of the Yang Family

Kornphanat Tungkeunkunt, Ph.D.

The legend of Warriors of the Yang Family has been widely circulated in China since the past. Although poorly documented in documents of Song dynasty, the stories of Warriors of the Yang Family are re-narrated in various forms of literature and entertainment, such as legend, opera, fiction, TV series and film. This article explores the legend of Warriors of the Yang Family in three perspectives. First, it presents the stories in recorded historical documents. Second, it provides examples of the stories of Warriors of the Yang Family in various genres of literature. Finally, it examines the relation between history and literature to demonstrate the development of the stories in historical contexts, as such how literature was constructed by social/cultural contexts and world view of the Chinese.

Keywords: *The Warriors of the Yang Family, Song dynasty, Chinese literature, Print culture*